

Nr 19.

Utlåtande med anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda hemställan rörande anslag till Grundförbättringar: Statens avdikningsanslag, m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t under nionde huvudtiteln, punkten 131 (s. 233—235), föreslagit riksdagen att medgiva, att under budgetåret 1952/53 må beviljas statsbidrag från statens avdikningsanslag å tillhoppa 3 000 000 kronor samt att till Grundförbättringar: Statens avdikningsanslag för samma budgetår anvisa ett förslagsanslag av 4 000 000 kronor.

Vidare har Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen, bil. 30, punkten 10, föreslagit riksdagen att medgiva, att under budgetåret 1952/53 må beviljas lån från statens avdikningslånefond å tillhoppa högst 4 000 000 kronor samt att till Statens avdikningslånefond för samma budgetår anvisa ett investeringsanslag av 1 000 000 kronor.

I samband härmed har utskottet behandlat följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) I: 74 av herr *Näslund m. fl.* samt II: 75, likalydande, av herr *Stjärne m. fl.*, i vilka motioner hemställts, att från statens avdikningsanslag må beviljas statsbidrag å tillhoppa 4 000 000 kronor samt att till Grundförbättringar: Statens avdikningsanslag skall anvisa ett förslagsanslag av 4 000 000 kronor;

2) I: 171 av herr *Andersson, Lars, m. fl.* samt II: 219, likalydande, av herr *Hansson* i Skegrie *m. fl.*, vari yrkats, att riksdagen måtte besluta, att de av 1951 års riksdag vidtagna ändringarna i bidragsgrunderna för den statliga torrlägningsverksamheten icke skola gälla beträffande sådana torrlägningsföretag, vilka projekterats och kostnadsberäknats enligt de tidigare bestämmelserna.

Beträffande de skäl, som motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden, får utskottet hänvisa till motionerna.

1:o Grundförbättringar: Statens avdikningsanslag.

Från förevarande anslag beviljas statsbidrag huvudsakligen till utförande av sådana torrlägningsföretag för jordbruksändamål, vilka beröra ett flertal fastigheter eller äro av mera komplicerad natur (kung. den 30 juni 1939, nr 431; ändrad genom kung. nr 347/1945 och 414/1951). För varje budgetår fastställs en kostnadsram, utöver vilken statsbidrag ej må beviljas. Anslaget uppföres å riksstaten med det belopp, som på grundval av

redan fattade respektive förutsedda bidragsbeslut beräknas motsvara de faktiska bidragsutbetalningarna under budgetåret. För innevarande budgetår gäller, att bidrag må beviljas intill ett sammanlagt belopp av högst 3 000 000 kronor. Anslaget är däremot uppfört med 4 000 000 kronor.

Lantbruksstyrelsen (skr. 24/8 1951) hemställer, att anslaget skall uppföras med oförändrat belopp av 4 000 000 kronor samt att bidragstilldelningen från anslaget skall bestämmas till högst 4 000 000 kronor. Styrelsen anhåller vidare att, i likhet med vad som gäller för innevarande budgetår, inom ramen för medgiven bidragstilldelning och efter Kungl. Maj:ts bestämmande dels ett belopp av 20 000 kronor skall få disponeras för bidrag till vissa undersökningar rörande äldre torrlägningsföretag samt för åtgärder ägnade att gagna torrlägningsverksamheten i dess helhet, dels erforderliga medel skola få utgå till bestridande av kostnaderna för pågående utredning rörande torrläggning av vissa marker vid Hjälmarén och i Kvismaredalen.

Såsom motivering för sin framställning anför lantbruksstyrelsen i huvudsak följande.

Under budgetåret 1950/51 ha bidrag beviljats till 621 företag med sammanlagt 3 999 990 kronor, varav till Tåmnarens sänkningsföretag 1 075 030 kronor.

Vid ingången av budgetåret 1951/52 funnos hos styrelsen inläggande ansökningar om statsbidrag till 1 782 torrlägningsföretag, representerande ett bidragsbelopp av sammanlagt omkring 10 900 000 kronor. Med anledning av de ändringar i grunderna för det statliga stödet åt torrlägningsverksamheten, vilka nyligen genomförts, kommer en stor del av förenämnda ansökningar att överlämnas till lantbruksnämnderna för handläggning. Antalet ansökningar beräknas därigenom komma att minskas till omkring 1 000, representerande ett bidragsbelopp av omkring 9 000 000 kronor. Detta belopp synes på grund av inträffade prisstegringar böra höjas till omkring 10 500 000 kronor. Hänsyn har därvid även tagits till eventuella ansökningar om ytterligare bidrag till täckande av uppkomna merkostnader till utförande av tidigare med statsmedel understödda torrlägningsföretag. Under innevarande budgetår väntas nya ansökningar till ett sammanlagt belopp av omkring 4 000 000 kronor. Då den medgivna bidragstilldelningen uppgår till 3 000 000 kronor, kunna således ansökningar motsvarande ett bidragsbelopp av 11 500 000 kronor väntas bli överförda till budgetåret 1952/53. Därest efterfrågan å bidrag blir oförändrad, skulle sålunda under sistnämnda budgetår omkring 15 500 000 kronor erfordras för att förefintligt och påräknat bidragsbehov skulle kunna helt tillgodoses.

Då torrlägningsverksamheten utgör ett viktigt led i jordbrukets rationalisering är det synnerligen angeläget, att bidragsärendena avgöras utan allt för stor väntetid. För att balansen av oavgjorda bidragsärenden icke skall stiga, är en ökning av bidragstilldelningen med 1 000 000 kronor erforderlig. Det hade varit önskvärt, att bidragstilldelningen kunnat få en sådan omfattning, att balansen kunnat i huvudsak averkas inom de närmaste åren. Härför hade emellertid erforderats en årlig bidragstilldelning av 6 000 000 kronor. Med hänsyn till det statsfinansiella läget vill styrelsen dock icke för nästa budgetår föreslå högre tilldelning av bidrag än med 4 000 000 kronor.

Departementschefen har anfört följande.

»Vad först angår storleken av den bidragsram, som bör fastställas för nästa budgetår, delar jag visserligen lantbruksstyrelsens uppfattning om önskvärdheten av en ökning av bidragstilldelningen. Därigenom skulle ansökningarna om bidrag kunna avgöras i en något snabbare takt än hittills. Med hänsyn till det aktuella arbetskraftsläget anser jag mig dock icke kunna tillstyrka den av styrelsen föreslagna utvidgningen av ifrågavarande ram i förhållande till den för löpande budgetår fastställda. För nästa budgetår bör alltså bidragstilldelningen bestämmas till ett oförändrat belopp av högst 3 000 000 kronor. I enlighet med lantbruksstyrelsens beräkningar torde kostnaden för utbetalande av bidrag till torrlägningsföretag under nästa budgetår böra uppskattas till oförändrat 4 000 000 kronor. Förevarande anslag synes sålunda böra uppföras med sistnämnda belopp.

I likhet med vad som gäller för innevarande budgetår torde Kungl. Maj:t böra äga att — inom ramen för den varje budgetår medgivna bidragstilldelningen — av ifrågavarande anslag disponera 20 000 kronor för bidrag till vissa undersökningar rörande äldre torrlägningsföretag samt för åtgärder ägnade att gagna torrlägningsverksamheten i dess helhet. Ur avdikningsanslaget torde även böra få utgå erforderliga medel till kostnaderna för den pågående utredningen rörande torrläggning av vissa marker vid Hjälmaren och i Kvismaredalen.»

Utskottet. Av utredningen i ärendet framgår, att stort behov föreligger av medel till ifrågavarande bidragsverksamhet. På grund härav synes det otvivelaktigt i och för sig önskvärt, att den i propositionen förordade bidragsramen vidgas till 4 000 000 kronor i enlighet med yrkandet i motionerna I: 74 och II: 75. I betraktande av nuvarande ekonomiska läge, som kräver återhållsamhet även på detta område, anser utskottet likväl övervägande skäl tala för bifall till Kungl. Maj:ts förslag i ämnet. Utskottet tillstyrker alltså, att bidragstilldelningen för nästa budgetår skall bestämmas till ett oförändrat belopp av högst 3 000 000 kronor. I fråga om anslaget storlek förordar utskottet en oförändrad medelsanvisning av 4 000 000 kronor.

Vad härefter angår det i motionerna I: 171 och II: 219 framställda yrkandet får utskottet till en början erinra, att bidrag ur statens avdikningsanslag fram till den 1 juli 1951 utgått utan behovsprövning. Enligt de sedan år 1945 gällande bestämmelserna kunde sådant bidrag i allmänhet beviljas av lantbruksstyrelsen med belopp, motsvarande en tredjedel av den godkända kostnaden för respektive företag. Föregående års riksdag biföll emellertid, på utskottets hemställan, ett i propositionen nr 31/1951 framlagt förslag rörande omläggning av det statliga stödet åt torrlägningsverksamheten (utl. nr 20; r. skr. nr 255). Detta förslag innebar, att ett stort antal ärenden rörande statligt stöd åt torrlägningsföretag från och med budgetåret 1951/52 skulle avgöras av lantbruksnämnderna i stället för av lantbruksstyrelsen. I de ärenden, som sålunda övertogs av lantbruksnämnderna, skulle bidrag — i likhet med vad som gäller beträffande åtskilliga andra jordförbättringsåtgärder —

utgå ur rationaliseringsanslaget med normalt 40 procent av kostnaden för respektive företag. Vad däremot gällde de fall, som alltjämt komme att avgöras av lantbruksstyrelsen, skulle bidrag liksom tidigare utlämnas ur avdikningsanslaget, därvid dock bidragsbeloppet normalt skulle utgöra 40 procent av kostnaden. I propositionen uppdrogos vidare vissa riktlinjer i fråga om behovsprövning av torrlägningsföretag. Utskottet, som ej hade något att erinra mot propositionen i nämnda del, anförde i detta sammanhang, att utskottet ansåge det lämpligt att bidragsrätten icke generellt begränsades till fastigheter under en viss arealgräns eller regelmässigt gjordes beroende av brukarnas ekonomiska ställning.

Med anledning av riksdagens beslut vidtog Kungl. Maj:t genom kungörelserna nr 413 och 414/1951, som trädde i kraft den 1 juli 1951, erforderliga ändringar i dittills gällande bestämmelser rörande dels statligt stöd till jordbrukets yttre och inre rationalisering, dels villkoren för statsbidrag från statens avdikningsanslag. Beträffande behovsprövning av torrlägningsföretag stadgas i dessa kungörelser att, därest det med hänsyn till vederbörandes ekonomiska ställning eller förhållanden i övrigt är uppenbart att behov av statsbidrag icke föreligger, bidrag må utgå endast under förutsättning att det framstår som allmänt intresse av betydelse att företaget kommer till stånd. Några särskilda övergångsbestämmelser ha icke meddelats i fråga om behandlingen av de bidragsärenden, som förelågo vid de nya bestämmelsernas ikraftträdande.

Såsom framgår av den tidigare lämnade redogörelsen funnos den 1 juli 1951 hos lantbruksstyrelsen ineliggande ett betydande antal ansökningar om bidrag till torrlägningsföretag. Dessa ansökningar hade inkommit till styrelsen under en tid av $2\frac{1}{2}$ —3 år. För ett stort antal av ifrågakvarande företag innebära de nya bidragsgrunderna otvivelaktigt en förbättring genom att det normala bidragsbeloppet höjts från en tredjedel av den godkända kostnaden till 40 procent av denna. Utskottet, som inhämtat närmare upplysningar från lantbruksstyrelsen, vill emellertid framhålla, att åtskilliga av nämnda företag efter behovsprövning icke torde kunna erhålla statsbidrag, oaktat de planlagts och stundom även igångsatts under sådana förhållanden, att intressenterna ansett sig kunna påräkna statsbidrag med minst en tredjedel av kostnaden. Även om dessa intressenters ekonomiska ställning i vissa fall får betraktas som relativt god, synes bortfallet av statsbidrag ofta kunna bereda dem stora svårigheter när det gäller att fullfölja företagen.

Ur angivna synpunkter anser utskottet det önskvärt, att en lättnad kommer till stånd i fråga om torrlägningsföretagens behovsprövning vid övergången till de nya bestämmelserna. Det torde dock knappast vara möjligt att, såsom åsyftas i motionerna I: 171 och II: 219, föreskriva att de tidigare gällande bestämmelserna generellt skola tillämpas på äldre företag. Såsom påpekats från lantbruksstyrelsens sida ha nämligen till styrelsen inkomna ansökningar om bidrag, vilka ansetts vara av natur att kunna behandlas av lantbruksnämnderna, redan överlämnats till dessa. Ifrågakvarande ansökningar kunna icke lämpligen av lantbruksnämnderna behandlas enligt de

bestämmelser, som tidigare gällt för bidrag från statens avdikningsanslag. Ej heller kunna å dessa ansökningar tillämpas tidigare för bidrag till jordbrukets rationalisering gällande bestämmelser, vilka varit av speciell natur. Ansökningarna torde knappast kunna återföras till lantbruksstyrelsen, då styrelsens möjligheter att bevilja bidrag från avdikningsanslaget begränsats med hänsyn till att lantbruksnämnderna skulle övertaga flertalet hos styrelsen befintliga ansökningar.

Efter prövning av föreliggande problem har utskottet funnit, att en godtagbar lösning torde kunna ernås först i samband med en översyn av gällande bestämmelser på ifrågavarande område. Utskottet förordar därför, att en sådan översyn skall komma till stånd genom Kungl. Maj:ts försorg. Därvid torde böra undersökas möjligheterna att från behovsprövning undantaga de torrlägningsföretag, för vilka svårigheter uppstått till följd av de nya bidragsbestämmelsernas införande. Dylikt undantag torde i regel — såsom skedde vid den ändring av bestämmelserna rörande avdikningsanslaget som ägde rum år 1945 — böra begränsas till att avse bidragsansökningar, som inkommit till lantbruksstyrelsen före de nya bestämmelsernas ikraftträdande. I detta sammanhang torde dock även böra övervägas, huruvida icke möjlighet bör beredas att, då särskilda omständigheter det påkalla, medgiva befrielse från behovsprövning även beträffande företag, som planlagts och kostnadsberäknats enligt de äldre bestämmelserna, oaktat bidragsansökning ingivits efter den 1 juli 1951. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att efter verkställd översyn vidtaga de författningsändringar, som kunna vara lämpliga för att tillgodose angivna syfte.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,
att riksdagen må

I. med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 74 och II: 75 i vad de skilja sig från denna framställning

a) medgiva, att under budgetåret 1952/53 må beviljas statsbidrag från statens avdikningsanslag å tillhopa 3 000 000 kronor;

b) till *Grundförbättringar: Statens avdikningsanslag* å riksstaten för budgetåret 1952/53 under nionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 4 000 000 kronor;

II. med anledning av motionerna I: 171 och II: 219 i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville, med beaktande av vad utskottet anförts, låta företaga en översyn av gällande bestämmelser om statligt stöd till torrlägningsverksamheten samt vidtaga de författningsändringar, vartill denna översyn kan föranleda.

2:o) Statens avdikningslånefond.

Gällande villkor för lån från statens avdikningslånefond äro meddelade i kungörelsen den 30 juni 1939 (nr 432), ändrad genom kungörelserna nr

348/1945, 185/1948, 343/1948 och 415/1951. Jämlikt riksdagens beslut har det högsta belopp, vartill lån ur fonden årligen fått beviljas, för vart och ett av budgetåren 1939/40—1941/42 uppgått till 2 800 000 kronor. Därefter har utlåningens storlek bestämts för ett vart av budgetåren 1942/43—1944/45 till högst 3 000 000 kronor, för budgetåren 1945/46—1947/48 till högst respektive 3 500 000, 3 300 000 och 4 000 000 kronor, för vardera budgetåret 1948/49 och 1949/50 till högst 3 500 000 kronor samt för vardera budgetåret 1950/51 och 1951/52 till högst 4 000 000 kronor.

Lantbruksstyrelsen (skr. 24/8 1951) hemställer, att beloppet för utlåning från avdikningslånefonden under budgetåret 1952/53 skall bestämmas till högst 4 000 000 kronor samt att såsom kapitaltillskott till fonden skall anvisas ett anslag å 1 000 000 kronor.

Departementschefen har anfört följande.

»I annat sammanhang (IX ht punkt 131) har jag förordat, att bidragstilldelningen från avdikningsanslaget för nästa budgetår skall fastställas till 4 000 000 kronor. Med hänsyn till det beräknade lånebehovet under nästa budgetår torde den summa, intill vilken lån under nästa budgetår må beviljas från avdikningslånefonden, böra bestämmas till högst 4 000 000 kronor. För att en utlåning av denna storlek skall bli möjlig synes fonden, såsom lantbruksstyrelsen även föreslagit, böra tillföras ett kapitaltillskott å 1 000 000 kronor.»

Utskottet. Kungl. Maj:ts framställning föranleder icke någon utskottets erinran. Utskottet hemställer därför,

att riksdagen må

a) medgiva, att under budgetåret 1952/53 må beviljas lån från statens avdikningslånefond å tillhopa högst 4 000 000 kronor;

b) till *Statens avdikningslånefond* för budgetåret 1952/53 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 000 kronor.

Stockholm den 18 april 1952.

På jordbruksutskottets vägnar:

L. TJÄLLGREN.

Vid detta ärendes slutbehandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar Tjällgren, Svedberg, Jon Jonsson*, Bertil Andersson, Sundberg, Bror Nilsson, Ebbe Ohlsson, Einar Persson, Osvald* och Eskilsson*; samt

från andra kammaren: herrar Andersson i Tungelsta, Gustafson i Dädesjö, Jacobson i Vilhelmina, Hæggbloom*, Jonsson i Järvsand, Nilsson Varuträsk, Utbult, Boman i Stafsund*, Andersson i Långviksmon* och Arweson.

* Ej närvarande vid justeringen.